

Rangárþing eystra
Guðmundur Úlfar Gíslason
Austurvegi 4
860 Hvolsvöllur

Reykjavík, 12.1.2022
UST202112-222/A.B.
10.04.02

Efni: Kynning - Aðalskipulag Rangárþings eystra 2020 – 2032 - Heildarendurskoðun

Vísað er til erindis skipulags- og byggingafulltrúi Rangárþings eystra er barst 20. desember sl. þar sem óskað er umsagnar Umhverfisstofnunar á kynningu á heildarendurskoðun á aðalskipulagi Rangárþings eystra 2020 – 2032.

Í greinargerð kemur fram að meginstefna sveitarstjórnar er að skapa góð skilyrði fyrir mannlíf og atvinnulíf til framtíðar og gera búsetu eftirsóknarverða. Þetta verði m.a. útfært með skynsamlegri landnýtingu þar sem stuðlað er að sjálfbærri nýtingu vistkerfa og bindingu kolefnis, orkuframleiðsla sé vistvæn og stuðlað að grænum samgöngum og útivistarmöguleikum.

Fossar

Í greinargerð á bls.16 segir: „*Eins skal forðast að skógrækt spilli útsýnisstöðum, þ.m.t. ásýnd fjalla og fossa. Varast skal að skógrækt takmarki umferð meðfram ám eða vötnum.*“

Umhverfisstofnun bendir á að fossar og nánasta umhverfi þeirra, að því leyti að sýn að þeim spillist ekki, falla undir b.lið. 2.mgr. 61. gr. náttúruverndarlaga nr. 60/2013.¹

Samkvæmt 3. mgr. ákvæðisins ber að forðast röskun þeirra náttúrufyrirbæra, sem undir greinina falla, nema brýna nauðsyn beri til og ljóst að aðrir kostir séu ekki fyrir hendi. Í greinargerð með frumvarpi til laga um náttúruvernd er með orðalaginu „brýn nauðsyn“ lögð áhersla á að einungis mjög ríkir hagsmunir geti réttlætt röskun og þá fyrst og fremst brýnir almannahagsmunir.

Mikilvægt er að mati stofnunarinnar að tillagan taki mið af ákvæðum laganna.

Verndarsvæði

Í greinargerð á bls. 17 segir að íbúðarhús og/eða frístundahús skuli vera utan verndarsvæða og á bls. 20 segir að frístundabyggð verði að jafnaði ekki heimiluð á svæðum sem eru mikilvæg eða verðmæt vegna náttúrufars.

¹ <https://www.althingi.is/lagas/nuna/2013060.html>

Umhverfisstofnun bendir á að frístundasvæði F1 er skilgreint innan hverfisverndarsvæðis og votlendissvæða sem fellur undir 61. gr. náttúruverndarlaga² og við stöðuvatn sem fellur undir sama ákvæði laganna sem nefnist Langanesdý. Auk þess bendir stofnunin á að frístundasvæði F3 innan hverfisverndarsvæðis og norðurhluti F11 nær svæðið til stöðuvatns.

Umhverfisstofnun bendir á mikilvægi þess að sveitarfélagið yfirfari landnotkunarreiti með tilliti til verndarsvæða og stefnan sé í samræmi við ákvæði 61. gr. náttúruverndarlaga.

Námur

Umhverfisstofnun bendir á að við námu E27 við Fagrafell var áberandi efnistaka á fallegu svæði og var gengið frá námunni eftir athugasemdir frá Umhverfisstofnun. Þarna var tekið efni í malarslitlög og talið að þarna væri nánast ekkert nýtanlegt efni eftir og því gengið frá námunni og því á þessi náma ekki að vera á skipulagi að mati Umhverfisstofnunar.

Auk þess bendir stofnunin á að náman Holtnúpur E39 er í fallettri hlíð við hringveginn. Að mati Umhverfisstofnunar ætti að hætta efnistöku þar sem náman er orðin verulegt lýti í fjallinu og veldur verulegum breytingum á landslagi og leggur stofnunin það til að líta ætti til annarra svæða til efnistöku. Bent skal á að á namur.is er lagst gegn efnistöku úr skriðum vegna mikilla og óafturkræfra áhrifa.

Í greinargerð í kafla 4.3.1 segir: „Við viðhald vega er reynt að nota efni sem næst notkunarstað og því er heimil efnistaka í næsta nágrenni utan skilgreindra efnistökusvæða.“ Auk þess segir: „Heimiluð er efnistaka í næsta nágrenni veganna í samráði við Umhverfisstofnun.“

Umhverfisstofnun telur orðalagið og skilyrðin „heimil efnistaka í næsta nágrenni utan skilgreindra efnistökusvæða“ óljós og mikilvægt er að skilgreina þau betur í tillögunni.

Úrgangur

Umhverfisstofnun bendir á að umhverfis- og auðlindarráðherra gaf út, í júní 2021, nýja stefnu í úrgangsmálum sem nefnist *Í átt að hringrásarhagkerfi*. Þegar kemur að innleiðingu hringrásarhagkerfis, í úrgangsmálum á Íslandi, er um að ræða tvær stefnur ráðherra sem mynda sameiginlega heildarstefnu í úrgangsmálum. Annars vegar stefna um úrgangsförvarnir, sem kom út í fyrsta sinn árið 2016 undir heitinu *Saman gegn sóun*, og hins vegar *stefnan um meðhöndlun úrgangs*. Saman mynda þessar stefnur eina heildarstefnu í úrgangsmálum sem nefnist: *Í átt að hringrásarhagkerfi*. Sú stefna kemur í stað landsáætlunar um meðhöndlun úrgangs 2013–2024, í samræmi við breytingar sem gerðar voru árið 2014 á lögum um meðhöndlun úrgangs nr. 55/2003.

Umhverfisstofnun bendir á að í stefnunni segir að unnið verði að frekari flokkun og endurvinnslu sorps. Umhverfisstofnun bendir á að réttara er að tala um úrgang í stað sorps.

Skógrækt

Í greinargerð á bls. 31 segir að á svæðum sem hafa sérkenni og eiginleika sem skógrækt getur spillt, s.s. vegna náttúrufars, auðlinda, útivistargildis, fornleifa eða söguminja verði skógrækt takmörkuð eða óheimil.

² <https://serstokvernd.ni.is/>

Umhverfisstofnun tekur undir ofangreinda skilmála og telur stofnunin þá eiga við að jafnaði óháð stærð.

Ásýnd

Umhverfisstofnun telur mikilvægt að skógræktarsvæðið falli vel að landslaginu en í 70. gr. laga nr. 60/2013 um náttúruvernd segir: „*Við túnrækt, skógrækt, uppgræðslu lands, skjólbeltagerð og aðra ræktun skal þess gætt að hún falli sem best að heildarsvipmóti lands og raski ekki náttúru- og menningarminjum. Við gerð áætlana, mat á umhverfisáhrifum og afgreiðslu umsókna vegna leyfisskyldrar ræktunar skal taka afstöðu til þessara atriða.*“

Umhverfisstofnun telur mikilvægt að huga að sjónrænum áhrifum skógræktar, þannig að ekki vaxi upp ferningslaga ræktunarsvæði heldur verði fylgt formum landslags eins og kostur er og tekið tillit til sérkenna landslags á hverjum stað. Til að unnt verði að ná þessum markmiðum ætti að hanna skógrækt á hverjum stað.

Fossar falla undir b.lið 2. mgr í 61. gr laga nr. 60/2013 um náttúruvernd en þar segir að vernda skuli fossa og nánasta umhverfi þeirra að því leyti að sýn að þeim spillist ekki og því mikilvægt að skógrækt hafi ekki áhrif á ásýnd fossa..

Vistgerðir og fuglar

Umhverfisstofnun bendir á að við skógrækt, þarf að huga að fuglalífi og vistgerðum með háu verndargildi eins og starungsmýravist og língresis- og vingulsvist samkvæmt vistgerðarkorti Náttúrufræðistofnunar Íslands (<http://vistgerdakort.ni.is/>).

Umhverfisstofnun leggur áherslu á að svæðum með vistgerðir með hátt verndargildi, sem eru mikilvæg fyrir mófugla, ábyrgðartegundir og sem eru mikilvæg fuglum sem eru á valista og ber að vernda sé ekki raskað eins og kostur er.

Umhverfisstofnun bendir á að margar ábyrgðartegundir Íslands eru vaðfuglar/mófuglar sem nýta sér flatlendi með lággróðri og votlendi til að byggja á afkomu sína. Með skógrækt verður til annars konar búsvæði sem aðrar fuglategundir kunna að nýta sér, líkt og ýmsar spörfuglategundir, en Umhverfisstofnun bendir á að þessar tegundir fugla eru ekki ábyrgðartegundir Íslands.

Erlendar tegundir

Umhverfisstofnun bendir á að samkvæmt 10. gr. reglugerðar nr. 583/2000 um innflutning, ræktun og dreifingu útlendra plöntutegunda er ræktun útlendra plöntutegunda óheimil á svæðum sem njóta sérstakrar verndar eða eins og segir í greininni: „*Öll ræktun útlendra tegunda hér á landi er óheimil á friðlýstum svæðum, á landslagsgerðum sem njóta sérstakrar verndar og alls staðar ofan 500 metra hæðar yfir sjó.*“ Að mati Umhverfisstofnunar eiga framangreind ákvæði erindi í skilmála framkvæmdaleyfisins.

Afreyningar- og ferðamannasvæði

Í greinargerð þar sem fjallað er um afþreyingarstaði – og ferðamannasvæði eru settir fram skilmálar á fjölmörgum svæðum þar sem segir: „*Heimild til uppbyggingar, sbr. kafla 2.3.4. í samráði við landeiganda*“ og „*Fjallasel. Deiliskipulag ekki fyrir hendi.*“

Kafla 2.3.4 fjallar um *stakar framkvæmdir* þar sem framkvæmdir eru heimil innan sveitarfélagsins án þess að afmarka landnotkun sérstaklega í aðalskipulagi.

Umhverfisstofnun bendir á mikilvægi þess að settir séu fram skýrir skilmálar varðandi uppbyggingu á svæðum sem eru á náttúruminjasrá og falla undir 61. gr. náttúruverndarlaga.

Athafnasvæði

Í greinargerð á bls. 38 segir að ávallt skuli beita bestu fánlegu tækni til að draga úr mengun frá athafnasvæðum, t.d. vegna lofthávaða- og rykmengunar.

Umhverfisstofnun bendir á að þessir skilmálar eiga einnig við um iðnaðarsvæði.

Vindorkuver

Í leiðbeiningariti Skipulagsstofnunar sem nefnist *Um skipulag og vindorkunýtingu*³ segir að í allt að 16 km fjarlægð séu vindmyllur mjög áberandi og geti verið ráðandi í landslagi.

Umhverfisstofnun bendir á mikilvægi þess að skýringaruppdráttur V varðandi takmarkanir á vindorku sé yfirfarinn með ofangreint leiðbeiningarrit til hliðsjónar. Sérstaklega þarf að yfirfara uppdráttinn með tilliti til friðlýstra svæða eins og Skógarfoss og svæða á náttúruminjaskrá.

Umhverfisstofnun bendir á mikilvægi þess að fjallað sé í tillögunni um umhverfisáhrif vindorkuvera á óbyggð víðerni, ferðamennsku, efnistökusvæði og förgun og frágang á vindrafstöðvum að líftíma loknum.

Verndarsvæði

Í kafla 7 er lögð áhersla á verndun svæða sem hafa gildi í sögulegu, menningarlegu eða jarðfræðilegu tilliti. Einnig segir að skoða skuli frekari verndun fossa, gljúfra og fuglasvæða. Umhverfisstofnun fagnar því að leitast verði við að vernda og endurheimta votlendi og búsvæði fugla í sveitarfélaginu. Umhverfisstofnun bendir á að einnig sé mikilvægt að líta til verndunar vistkerfa og vistgerða með tilliti til verndunar líffræðilegs fjölbreytileika.

Skógarfoss og skilmálar

Umhverfisstofnun bendir á mikilvægi þess að í skilmálum allra svæða, sem eru innan friðlýsingarmarka og jaðarsvæðis Skógarfoss, er öll mannvirkjagerð og jarðrask háð leyfi Umhverfisstofnunar.

Vegir í náttúru Íslands

Unnin hefur verið uppdráttur um vegi í náttúru Íslands í samræmi við 32. gr. laga nr. 60/2013 um náttúruvernd og í samræmi við flokkun þeirra skv. 4. gr. reglugerðar nr. 260/2018 um vegi í náttúru Íslands.

Umhverfisstofnun vill vekja athygli á að við flokkun vega skal einnig tiltaka sérstaklega á hvað tíma árs heimilt er að nota veginn eða hvort umferð um hann er takmörkuð við ákveðna tegund ökutækja eða tilgang umferðar, svo sem vegna smalamennsku, veiði, eftirlits og viðhalds orku- og veitumannvirkja eða rannsókna.⁴

Auk þess segir í greininni að við mat á því hvort tilteknir vegir skuli tilgreindir í vegaskrá skv. 1. mgr. skal sérstaklega líta til þess hvort akstur á þeim sé líklegur til að raska viðkvæmum gróðri, valda jarðvegsrofi, hafa neikvæð áhrif á landslag, víðerni og ásjón lands eða hafa að öðru leyti í för með sér náttúruspjöll

³ <https://www.skipulag.is/media/pdf-skjol/Um-skipulag-og-vindorkunytingu.pdf>

⁴ https://www.skipulag.is/media/vegir-i-natturu-islands/vegirinatturuislands_v4.pdf

Þar sem að tillagan gerir ráð fyrir töluverðum fjölda vega innan svæða á náttúruminjaskrá sem geta haft áhrif á viðkvæma náttúru og ásýnd lands óskar stofnuninn hér með eftir samráði og samstarfi við sveitarfélagið við gerð vegaskrár.

Virðingarfyllst,

Axel Benediktsson
sérfræðingur

Björn Stefánsson
sérfræðingur